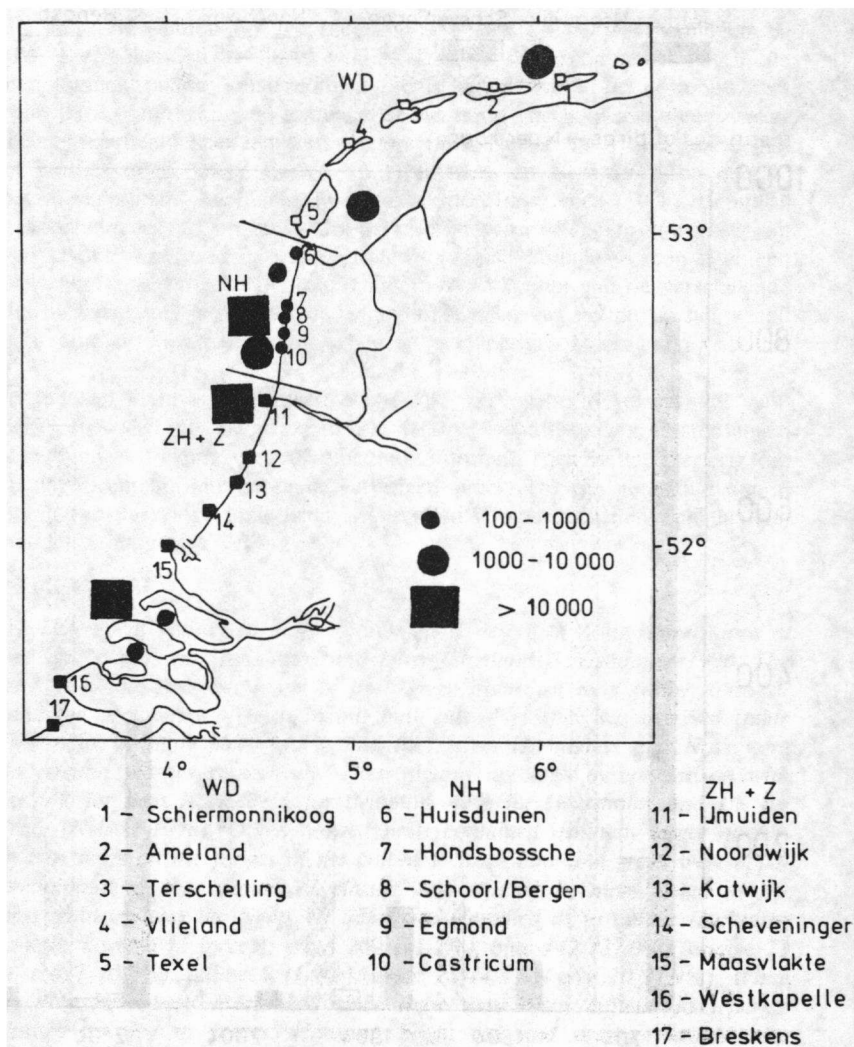

ZWARTE ZEEËENDEN *MELANITTA NIGRA* SNIJDEN NEDERLANDSE KUST AF

Common Scoters Melanitta nigra make short cut in following Dutch coast line

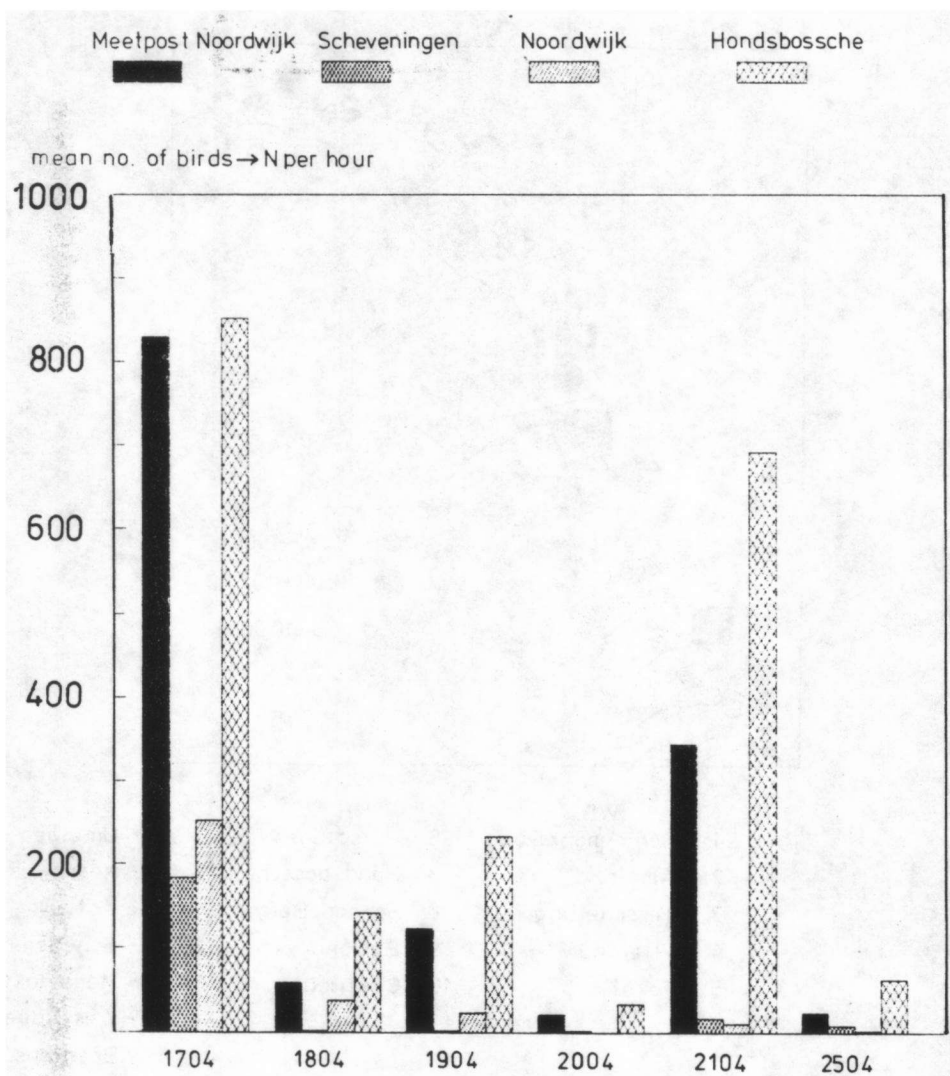
Zoals uiteengezet door Platteeuw (1990) trekken ieder voorjaar 150,000-200,000 Zwarte Zeeëenden *Melanitta nigra* langs de Noordhollandse kust noordwaarts. Deze bewegingen worden ook opgemerkt voor de kust van Texel, maar niet op de oostelijke Waddeneilanden en al evenmin voor de kust van Zuid-Holland en Zeeland. Het eerste fenomeen zou een logisch gevolg kunnen zijn van pal noordwaarts blijven vliegen na het passeren van Texel (vgl. Platteeuw 1990). Het tweede behoeft wat nadere uitleg, gezien de verspreiding van winterconcentraties in recente jaren voor de Nederlandse kust (figuur 1, Camphuysen & Van Dijk 1983, Van Dijk 1987, Baptist & Camphuysen 1987, Baptist 1988) en het feit dat er nog vele tienduizenden vogels van verder zuidwaarts moeten komen (Laursen 1989, Platteeuw 1990).

Verschillen in noordwaartse trekintensiteit tussen Noord- en Zuid-Holland zijn al vaak bij diverse vogelsoorten opgemerkt, waarbij met name de meest kustgebonden soorten meer in Noord-Holland worden waargenomen. Bij de zomerse ruitrek van de Bergeend *Tadorna tadorna* werd als verklaring geopperd dat dit een stuwingsverschijnsel zou zijn bij oostwaartse trek van vogels van Britse herkomst (Platteeuw 1980). Ruinaard (1976) suggereerde een andere mogelijke verklaring voor deze regionale verschillen, te weten een afsnijding van de bocht in de Hollandse kust. Dit fenomeen treedt bij de Zwarte Zeeëend vrijwel zeker op. Niet alleen lijkt het onwaarschijnlijk dat de voorjaartrekkers van Britse afkomst zijn (vgl. Laursen 1989), maar bovendien leerden simultane

figuur 1. Concentraties van overwinterende Zwarte Zeeëenden in Nederlandse kustwateren in recente jaren en situering zeetrekposten.

figure 1. Winter concentrations of Common Scoter in Dutch coastal waters in recent years and locations of seawatching points.

figuur 2. Simultane doortrek in Noord-Holland (Hondsbossche), Zuid-Holland (Scheveningen, Noordwijk) en 9 km ten westen van Zuid-Holland (Meetpost Noordwijk), voorjaar 1978.

figure 2. Simultaneous migration in Noord-Holland (Hondsbossche), Zuid-Holland (Scheveningen, Noordwijk) and 9 km west of Zuid-Holland (Meetpost Noordwijk), spring 1978.

tellingen in het voorjaar van 1978 in Noord-Holland, Zuid-Holland en op Meetpost Noordwijk (9 km ten westen van de Zuidhollandse kust) dat de treksterkte in Noord-Holland vergelijkbaar was met die van zo'n 10 km ten westen van Zuid-Holland, terwijl er langs de kust van Zuid-Holland vrijwel geen zeeëenden werden opgemerkt (figuur 2).

Vogels, afkomstig van zuidelijker regionen, zouden niet pal langs de kust vliegen, maar ter hoogte van België of Zeeuws-Vlaanderen NNO-waarts blijven gaan. Hierdoor zouden ze voor Zuidhollandse zeetrekters te ver uit de kust vliegen om te kunnen worden gezien, maar bij Noord-Holland weer aan de kust verschijnen. Reeds Ruinaard (1976) gaf twee mogelijke redenen aan om de kustlijn af te snijden: 1) het vermijden van het relatief vuilere water rondom de Rijnmond en 2) het volgen van de rechte lijn om zo weinig mogelijk tijd te verliezen. In het geval van de Zwarte Zeeëend lijkt de eerste verklaring niet zoveel hout te snijden, omdat in ieder geval in sommige jaren winterconcentraties in deze wateren voorkomen (vgl. figuur 1, Van Dijk 1987). Op het moment dat de overwinterende Zwarte Zeeëenden besluiten naar de broedgebieden af te reizen, lijken ze een behoorlijke haast te hebben en proberen ze zo veel mogelijk een rechte lijn te volgen naar het NNO. Dat ze hierbij dan wel sterk zijwindgevoelig zijn (Platteeuw 1990), is een andere kwestie.

Summary It has been shown that along the northern part of the Dutch coast spring migration of Common Scoters is much more pronounced than along the southern part, which does not seem logical in view of local winter distribution in recent years (Figure 1) nor with respect to considerable winter populations further south. Comparable regional differences have been observed in various coast-hugging species and among the suggested explanations the possibility of a short-cut of the curve in the Dutch mainland coast seems to be the most likely. The observation of a similar amount of migration in Noord-Holland as at Meetpost Noordwijk (9 km off Zuid-Holland) in spring 1978, with virtually no movements at all at the Zuid-Holland mainland coast (Figure 2) supports this idea. It is argued that the short-cut is more likely to be time-saving than an attempt to stay out of the polluted area around the Rhine mouth.

Baptist H.J.M. 1988. Vogelconcentraties in de Voordelta tijdens en voorafgaande aan het 'Borcea-incident', december 1987-januari 1988. *Sula* 2 (1): 21-23.

Baptist H.J.M. & Camphuysen C.J. 1987. Concentraties Zwarte Zeeëenden *Melanitta nigra* voor de Hollandse en Zeeuwse kust, 9-11 maart 1987. *Sula* 1 (1): 17-18.

Camphuysen C.J. & Dijk J.van 1983. Zee- en kustvogels langs de Nederlandse kust, 1974-79. *Limosa* 56 (3): 81-230.

Dijk J.van 1987. Veel Zwarte Zeeëenden *Melanitta nigra* voor de kust van Zuid-Holland in januari-februari 1987. *Sula* 1 (1): 15-17.

Laursen K. 1989. Estimates of sea duck populations of the Western Palearctic.

- Dan. Rev. Game Biol. 13 (6): 1-22.
- Platteeuw M. 1980. De ruitrek van de Bergeend *Tadorna tadorna* langs de Nederlandse Noordzeekust. Limosa 53: 121-128.
- Platteeuw M. 1990. Het voorkomen van de Zwarte Zeeëend *Melanitta nigra* voor de Nederlandse kust: een evaluatie. Sula 4 (2):55-65.
- Ruinaard J. 1976. Simultaanzeetrekellingen in het voorjaar van 1976. In: Dijk J.van (ed.). De trek over zee gedurende de eerste helft van 1976. Verslag Nr. 10, Club van Zeetrekwaarnemers, Noordwijk.

Maarten Platteeuw, CvZ, Paletstraat 26, NL-1825 KS Alkmaar.